

KEHITYSVAMMAISTEN

PALVELUSÄÄTIÖ

17.2.2006

Oikeusministeriö

20.02.2006

od 18.01.2005

Viikari

Oikeusministeriö

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma

Yleishyödyllisyyttä tutkiva työryhmä

Kehitysvammaisten Tukiliiton ja Kehitysvammaisten Palvelusäätiön toiminnanjohtajina haluamme lähestyä yleishyödyllisyyttä pohtivaa työryhmää kehitysvammaisten ja heidän omaistensa yhteiskunnallisen asemansa Suomen kansalaisina osalta.

Keskeisimpänä asiana haluamme tuoda yleishyödyllisyystyöryhmän tietoon sen, että Kehitysvammaisten Tukiliiton ja Kehitysvammaisten Palvelusäätiön käsityksen mukaan kehitysvammaisten asumis- ja muita palveluja ei tule tarkastella elinkeinotoimintana ja sen näkökulmasta. Emme tässä yhteydessä tarkastele asiaa RAY:n roolin kannalta, koska kehitysvammaisten asumispalvelut tulee järjestää kansallisen rahoituksen puitteissa.

Kehitysvammaiset ovat pieni väestöryhmä suomalaisten joukossa, noin 30.000 ihmistä. Alueellinen ja paikallinen esiintyvyys ovat promilleluokkaa ja yhdenkin vaikeasti vammaisen henkilön syntymä saattaa romuttaa pienen kunnan sosiaali- ja terveystoimen budjetin. (Selvityshenkilö Jukka Pekkarinen valtion ja kuntien suhteita pohtineessa selvityksessä 18.01.2001). Tiedämme, että julkisen talouden resurssit eivät tule oleellisesti lisääntymään ja perusteltu huolestumme on, että kehitysvammaisten asumis- ja tilapäishoitopalvelujen näkeminen elinkeinotoimintana ja tästä syntyvät arvonnousuodotukset aiheuttavat sen, että yhä harvempi pääsee tulevaisuudessa palvelujen piiriin tai saa palveluja.

Kehitysvammaisten palveluissa ei ole todellisia markkinoita eikä markkinatalouden mekanismeilla ole saavutettavissa kestävä kehityksen mukaista palvelujärjestelmää. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö näiden palvelujen piirissä voi olla myös kolmannen ja yksityisen sektorin toimijoita.

Kansallisesti kestävä ratkaisu on järjestää nämä palvelut silloin kun kunta tai kuntayhtymä ei niitä hoida, joko yleishyödyllisyyden tai julkisen toiminnan määritelmän alla. Kunnille pitää jättää joustava ja neuvottelumenettelyyn pohjautuva mahdollisuus järjestää palvelut hankintalain ulkopuolisina palveluina. Jos kehitysvammaisten asumispalvelut joudutaan toistuvasti kilpailuttamaan, ja omaiset menettävät luottamuksensa palvelun laatuun ja jatkuvuuteen, lisääntyy kehitysvammaisten asuminen laitoksissa ja ikääntyvien omaisten luona. Samaan aikaan korostetaan kehitysvammaisten oikeutta itsenäistymiseen ja aikuistumiseen, joka näin vaarantuu vakavasti. Lisäksi on huomattava, että ammattitaitoisen henkilöstön halu hakeutua alalle vähenee entisestään, jos työnantajan jatkuva vaihtuminen on odotettavaa. Kehitysvammaisten palveluissa toimiva henkilöstö ikääntyy, ja uuden ammattitaitoisen henkilöstön puute on jo tietyssä määrin nähtävissä.

Liitämme oheen yhteisesti asiasta Helsingin Sanomiin laatimamme mielipidekirjoituksen.

Kunnioittaen

Tampereella helmikuun 17. päivänä 2006

Susanna Lohiniemi

toiminnanjohtaja

Kehitysvammaisten Tukiliitto

Markku Virkamäki

toiminnanjohtaja

Kehitysvammaisten Palvelusäätiö

HELSINGIN SANOMAT

MIELIPIDE

MIELIPIDESIVU, PL 71, 00089 SANOMA
(09) 1221, ma-pe klo 12-13,
FAKSI (09) 605 709, hs.mielipide@sanoma.fi

Tukea tarvitseville jatkuvuutta hoivapalveluihin

"Paljon tukea tarvitsevien väestöryhmien kannalta ei ole mahdollista, että palvelun tuottaja vaihtuu kilpailutusten seurauksena parin vuoden välein."

Helsingin Sanomat kirjoitti (8.12.) Espoon Nuukiossa toimivan sotaveteraanien hoivakodin asioista. Toimittaja totesi: "On surullista, että se (hoito) määritellään liiketoiminnallisin periaattein."

Toimittajan kuvaama tilanne on valitettavasti tämän päivän kuva Suomesta.

Runsaasti arjen päivittäisissä toiminna tukea tarvitsevien väestöryhmien (dementiaan, kehitysvammaiset, aistivammaiset, liikuntavammaiset, mielenterveyskuntoutujat) tarvitsemat palvelut halutaan nähdä elinkeinopolitiikan näkökulmasta.

Suomessa on 1990-luvun puolivälistä lähtien ryhdytty tulkitsemaan tavaroiden hankkimiseen tarkoitettua lakia julkisista hankinnoista myös edellä mainittujen ryhmien tarvitsemiin palveluihin.

Tämä tulkinta on täysin kotiperäinen ja joidenkin suomalaisten eturymien tarpeista lähtevä. Muualla Euroopassa näiden pienten väestöryhmien palvelujen järjestämistä ei ole nähty mittavana hankintaprosessina, vaan pikemminkin

Hoitajat työssään vanhaikodissa Tuusulassa.

osana yhteiskunnan sosiaalisen velvoitteen täyttämistä.

Parhallaan valtioneuvosto valmistelee eduskunnalle esitystä uudeksi laiksi julkisista hankinnoista.

Viimeistään nyt kannattaisi suomalaisten poliittisten päätöksentekijöiden punnita, mikä on eettisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kansallinen ratkaisu näiden kaikkien

heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien palveluitten järjestämiseksi.

Euroopan unioni ei edellytä meiltä näiden ryhmien tarvitsemien sosiaalipalveluitten avaamista täysimääräiselle kilpailulle.

Tarkastelussa pitää punnita, mitkä tahot ovat valmiita investoimaan kaikkein eniten

päivittäisiin toimiinsa (väkynnit, hygieniat, pukeutuminen, ruokailu, lääkitys, kommunikaatio, liikkuminen, apuvälineet, päivittäinen toiminta, vapaa-aika jne.) apua tarvitsevien ihmisten asumiseen ja mitä se eri alueilla todellisuudessa tarkoittaa.

Suurimmassa osassa Suomea todellista kilpailua ei ole ollut eikä tule olemaan. Kansanelä-

keen ja asumistuen varassa elävillä ihmisillä ei ole maksukykyä myöskään kasvukeskuksissa. Kuinka voisimme edistää näitä investointeja ja niihin liittyviä palveluita kestäväällä tavalla?

On erikoista, että tilanteessa, jossa Suomessa yleisesti tarvittaisiin investointeja, kilpailusäännösten ja niihin liittyvien

kategoristen erottelujen vuoksi palveluasumisen investoinnit käytännössä estetään.

Esimerkiksi 2000-luvun ajan vammaisten ihmisten tarvitsemat asumisen investoinnit ovat olleet lähes pysähdyksissä ja markkinaoikeus on tukkeutunut kilpailuvaihtelun vuoksi. Suurimmat häviäjät näissä kilpailuissa ovat näitä palveluja tarvitsevat henkilöt.

Moni sanoo sen johtuvan siitä, että julkisyhteisöt eivät osaa kilpailuttaa. Todellinen syy on siinä, että me suomalaiset olemme antautuneet tarkastelemaan näitä palveluja elinkeinotoiminnan näkökulmasta.

Julkisen vallan pitää ottaa vastuu kestävä ratkaisu löy-
tämiseksi. Yhteiskunnan pitää huolehtia, että palveluita tarvitsevien ihmisten päivittäisen avun ja tuen tarpeet kartoitetaan ja palvelut järjestetään ja mitoitetaan sen mukaisesti. Myös mahdolliset muutokset palvelutarpeessa on kyettävä huomioimaan.

HS:n kirjoituksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että palveluita järjestäjän vaihtuessa sotaveteraaniasukkaat kokivat turvattomuutta ja huolta tulevaisuudesta.

Timo Saloviita tutki 1990-luvun alussa kehitysvammaisia ihmisiä, jotka valmistelemaan siirrettiin asumaan hajautettuihin asumisyhteisöihin niin, että heitä hoitavat ihmiset vaihtuivat. Tämä merkitsi kuolleisuuden selvää lisääntymistä tässä ryhmässä verrattuna kehitysvammaisten henkilöiden yleiseen kuolleisuuteen.

Susanna Lohiniemi toiminnanjohtaja Kehitysvammaisten tukiliitto **Markku Virkamäki** toiminnanjohtaja Kehitysvammaisten palvelusäätiö

1990-luvun lopulla kehitysvammatilastoissa näkyy myös selvää nousua takaisinmuutossa laitoksiin yksityisten yritysten jouduttua luopumaan asumispalveluiden tuottamisesta sen kuormittavuuden ja heikon kannattavuuden vuoksi.

Paljon tukea tarvitsevien väestöryhmien kannalta ei ole mahdollista, että palvelun tuottaja vaihtuu kilpailutusten seurauksena parin vuoden välein.

Turvalliseksi koetun jatkuvuuden ylläpito on tämän alan toiminnan iso haaste – myös julkiselle valalle.

On aivan selvää, että hoivapalveluissa tarvitaan niin julkisia kuin kolmannen ja yksityisen sektorin toimijoita. Julkisen vallan on kuitenkin huolehdittava tarvittavien investointien, säännöllisesti toistuvien palvelutarpeen kartoituksen ja hyvän hoidon jatkuvuuden toteuttamisella.

Tämä tarkoittaa käytännössä hankintalain mukaista kilpailuttamista huomattavasti joustavampia tapoja tehdä sopimuksia. Neuvottelumenetelyn ja suoran hankinnan kehittäminen on yksi keino.

Rohkenemme esittää valtioneuvostolle ja eduskunnalle, että ne päättäisivät luokitella paljon tukea tarvitsevien erityisryhmien sosiaalipalvelut yleishyödyllisiksi sosiaalipalveluiksi, joka ei kuulu julkisen hankintalain piiriin.